

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/dodatki-historyczne-do/9811,Kosciol-i-komunizm.html>
27.02.2026, 12:53

Kościół i komunizm

29.07.2010

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Kościół i komunizm

Bolszewicy grabią cerkiewne ikony

Dziś piszemy o stosunku XX-wiecznych państw totalitarnych (ZSRS, Niemiec, PRL) do Kościoła katolickiego, religii i wierzących, redukowaniu obecności wiary i wartości chrześcijańskich w życiu społecznym. Jednym z przykładów zróżnicowanej strategii władz były próby – nieudane – stworzenia lojalnego wobec państwa komunistycznego środowiska „księży patriotów”.

Dr Jacek Żurek

Komunistów wizja Kościoła

Osiemdziesiąt lat temu papież Pius XI ogłosił „Krucjatę modlitw za Rosję”, zaś w roku 1937 encyklikę „Divini Redemptoris” (O bezbożnym komunizmie). Pośród papieży XX w., którym przyszło panować w okresie istnienia Związku Sowieckiego, potępienie komunizmu wiąże się najdobitniej z jego imieniem. Powstanie państwa sowieckiego, państwa nowego typu, „monopartyjnego”, było wyzwaniem dla całego cywilizowanego świata Zachodu.

Papież Pius XI, piętnując komunizm, jednocześnie najuporczywiej zabiegał o ustalenie stosunków dyplomatycznych Stolicy Apostolskiej z Sowietami, a co za tym idzie – unormowanie statusu Kościoła katolickiego w tym kraju. Jego „polityka wschodnia” poniosła całkowitą klęskę. Przed śmiercią (w 1939 r.) Ojciec Święty był świadkiem zniszczenia wszystkich struktur życia kościelnego w Sowietach, likwidacji życia religijnego, eksterminacji duchowieństwa i części wiernych, przede wszystkim narodowości polskiej.

Państwo „monopartyjne”

Objęli władzę w roku 1917, rosyjscy komuniści (zwani bolszewikami) ustanowili niemal natychmiast system „rządów monopartyjnych”¹. W Rosji bolszewickiej struktury władzy partyjnej i państwowej zachowały odrębną tożsamość, do tego stopnia, że partia występowała nieraz na zewnątrz, na forum międzynarodowym (Komintern – Komunistyczna Międzynarodówka i jej agendy), działając oficjalnie sprzecnie z deklaracjami władz państwowych (sowieckich)². Na większości szczebli władzy nastąpiło stopnienie tych dwu instytucji, lecz miało ono charakter nie instytucjonalny, lecz kadrowy, poczynawszy od władz rządowych (Sownarkom – Rada Komisarzy Ludowych), a także – z pewnymi odmiannymi – ustawodawczych (Zjazd Rad). Symbolem tej polityki jest oczywiście sam Włodzimierz Iljicz Lenin, który – będąc przywódcą SdPRR(b)³ – został pierwszym sowieckim premierem (przewodniczącym Sownarkomu). Szybka delegalizacja pozostałych, a zwłaszcza konkurencyjnych partii i ugrupowań (socjaliści-rewolucjonistów, mienszewicy, anarchiści) spowodowała, że pojęcie „partii” utożsamiono z partią komunistyczną i władzą Sowietów, tworząc oksymoron, ponieważ „część” stała się „całością”⁴.

Ciąg dalszy na s. II

Pliki do pobrania

[„Kościół i komunizm” – „Nasz Dziennik”, 7/2010 \(38\) \(pdf, 4.8 MB\)](#)